

LAPIN
YMPÄRISTÖKESKUS

Ympäristö ja laki - kuinka vesiympäristön rakentamisen sääntely on muuttunut

Matti Hepola
johtaja, OTT

-
-
- ## Vesilain muutokset

- Vesilainsäädäntö on muuttunut usein ja muuttuu myös tulevaisuudessa
 - Vesioikeuslaki 1902-1962
 - Vesilaki 1962-?
 - Uusi vesilaki 20??
- Vesilain muutokset kalatalousvelvoitteen kannalta
 - Kalatalousvelvoite esimerkkinä vesilain muutoksista
 - Vuosi 1987 keskeinen

Jokainen laki on aikansa yhteiskunnallisen tilanteen kuvajainen

-
-
- Muutoksen hallinta vesilaissa

- Lupa on yleensä ajallisesti rajoittamaton (pysyvä)
- Taannehtivuuskielto (VL 22:2)
 - Vesilaki mahdollistaa pysyvän luvan muuttamisen (eräin edellytyksin)
 - Aiempi lainsäädäntö oli erilainen ja suojasi pysyvää lupaa voimakkaammin
 - VL:ssä 1962 säädettiin, että aiempaa lainsäädäntöä sovelletaan ns. vanhoihin lupiin, ellei VL:ssa ole nimenomaan toisin määrätty

Poikkeukset taannehtivuuskiellosta

- VL 2:29 Rakennelman muuttaminen
 - Sallittava rakentaa laitteet, rakennelmat ja luovutettava vesimäärä turvaamaan:
 - kalakanta, uitto, liikenne ja vesistön puhdistautumiskyky
 - vahinko luvanhaltijalle korvattava, ellei se ole vähäinen
- VL 2:30 Selventävät määräykset
 - Luvasta puuttuvia määräyksiä yleisen ja yksityisen edun turvaamiseksi voidaan antaa, jos ei sanottavasti vähennetä rakennelmasta saatavaa hyötyä
- VL 8:10b Säännöstelyn vahingollisten vaikutusten vähentäminen
 - selvitys – suositukset – tarvittaessa luvan muutos
- VL 2:22,4 Kalatalousvelvoitteen muuttaminen

• Kalatalousvelvoitteen muuttaminen

- VL 2:22,4 Velvoitteen muuttaminen
 - Kalanhoitovelvoitetta ja kalatalousmaksua koskevia määräyksiä voidaan muuttaa, jos olosuhteet ovat olennaisesti muuttuneet
 - Epätarkoituksenmukaista velvoitetta voidaan lisäksi tarkistaa, jos sen kalataloudellista tulosta voidaan parantaa sen toteuttamiskustannuksia merkittävästi lisäämättä
- VL 2:22b Kustannustason muuttuminen
 - Kustannustason muuttuessa maksua korotetaan
- VL 2:22c Taannehtivuus
 - Säännöksiä sovelletaan myös VL:a aiemmin annettuihin päätöksiin

-
-
- Miten muuttamista koskevia säännöksiä tulkitaan

- Luvan ja sen määräysten pysyvyys määrittyy lakiin sisältyvien muuttamista koskevien säännösten tulkinnan kautta
- Yleispiirteissään
 - Toimenpidevelvoitteessa pysyvyys arvioidaan VL 2:22,4:n tulkinnalla
- Kalatalousvelvoitteessa tutkimustieto ja teknistaloudelliset mahdollisuudet luovat edellytyksiä tarkoituksenmukaisempiin toimenpiteisiin
- Tavoitellaan siis parempaa kalataloudellista tulosta

• • • Olosuhteiden muutos

- Olosuhteiden muutoksella avataan uudelleen asiaharkinta
- Tausta
 - Perinteisesti hallinto-oikeudessa käytettiin clausula rebus sic standibus –oppia niin, että myös taloudellisia etuja ja velvoitteita koskevia ratkaisuja voitiin (oikeusvoiman estämättä) harkitaan uudelleen
- Olosuhteiden muutos siis saa aikaan sen, että kysymys (esim. kalatalousvelvoite) harkitaan uudessa tilanteessa uuden tiedon perusteella
- Olosuhteiden muutos johtaa uuteen velvoitteeseen, jonka kustannukset voivat olla merkittävästikin aiempaa suuremmat

• Olosuhteiden muutoksen tulkinnasta

- Olosuhteiden muutos on hyvin avoin ilmaisu
 - Esimerkkinä KHO 2004:98 (Kokemäenjoen voimalaitosten kalanhoitovelvoitteiden muuttaminen)
 - Olosuhteiden muutoksena pidettiin:
 - Kalastoa koskeva tieto oli lisääntynyt
 - Kalakantoja voitiin hoitaa aiempaa paremmin
 - Vesistön tila oli parantunut
- Olosuhteiden muuttumisen lisäksi vaaditaan muutoksen olennaisuutta
- Tulkinnassa verrataan aiempaa päätöstä ja sen perusteita nykyiseen tilanteeseen

-
-
- ## Luottamuksensuojasta

- Luvanhaltijan näkökulmasta kalatalousvelvoitteen muuttamisessa on kysymys luottamuksen suojasta
- Luottamuksen suoja on eurooppalaisen hallinto-oikeuden käyttämä ratkaisujen pysyvyyden arviointiperuste (oppi)
- Luottamuksen suojasta säädetään (nykyisin) HL 6 §
 - idea: suojataan oikeusjärjestyksen perusteella oikeutettuja odotuksia
- Oikeusjärjestyksen perusteella?
- Olosuhteiden muutos ja epätarkoituksenmukaisuus muuttamisperusteena on säädetty eri tavoin
- Luottamusta suojataan eri tavalla

• OKA:n päätös Oulujoen voimalaitoksista

- Päätös 1.9.2009 Drno OKV/356/1/2006
- Kansanedustaja Erkki Pulliaisen kantelu MMM:n toiminnasta
 - Kalakannan hoitoa koskevien määräysten toteuttaminen Oulujoella (alimitoitus)
 - MMM laiminlyönyt velvollisuutensa vaatia Fortumille asianmukaisina pidettäviä kalatalousvelvoitteita
 - Montan sopimus taustalla, tehty 1954 (mm.luvissa)
 - Kantelija vaatii sopimuksen avaamista ja kalatalousvelvoitteen ajantasaistamista eli puuttumista lainvoimaisiin lupamääräyksiin

-
-
- ## MMM:n vastineesta

- Vuoden 1986 Merikosken voimalaitosta koskevan päätöksen laskelmien merkitys
- Montan sopimuksen laillisuus (kuulemisvaje)
- Tietoisuuden merkitys (kalataloustieto 1980 luvulta, Kemi- ja Iijoen velvoitteet)
- Neuvottelut ja sopimuksen tarkistamiset (mm. 1994/95)
- Miten olisi tarkoituksenmukaista menetellä
- Vesilain muutos 1987
- Aikaperspektiivi

-
-
- OKA:n ratkaisu (1)

- Lupapäätöksiä annettaessa haitat on tullut ottaa viran puolesta huomioon
- Kalatalousvelvoitteita asetettaessa oli tullut ottaa huomioon sekä yleinen että yksityinen etu
- Kalateiden rakentamatta jättäminen lienee vienyt pohjaa kalatalousvelvoitteiden toteuttamiselta
- Kalatalousvelvoitteiden asettaminen ja toteuttaminen on tapahtunut poikkeavassa järjestyksessä ilmeisesti Montan sopimuksen vuoksi
- Yksityisen kalatalousedun huomioon ottaminen oli puutteellista

• OKA:n ratkaisu (2)

- Kiteytys: miten kompensoidaan se osa menetyksestä, jota sopimus ei kata?
- Muihin lupapäätöksiin liittyvien velvoitteiden (määrän) merkitys on suuri
 - Kompensaatiotarpeelle
 - Voimalaitoskohtaista tasapuolisuutta
- Kalatalousvelvoitteen lopullisen sisällön määrää ympäristölupavirasto (KHO 17.2.2005/298)
- Välitilinpäätös: istutusvelvoitteen muuttaminen YLV:n käsiteltäväksi myös siinä tapauksessa, että lupaehdossa on mahdollistettu sopiminen

• OKA:n ratkaisu (3)

- Johtopäätökset ja toimenpiteet
 - Luottamuksen suoja – ei puututa ilman hyväksyttäviä perusteita
 - Luottamuksen suoja ja sopimuksen lainmukaisuus
 - Oliko valtiolla toimivalta tehdä sopimus
 - Itse sopimus ja muuttuneet olosuhteet
 - Sopimusoikeudellinen merkitys
 - Sopimusta oli muutettu (tarkistettu)
 - Välillisesti oli korvattu kalanhoitovelvoite tai muutettu istutusvelvoitetta
 - VL 2:22,4:n lähtökohta tulkinnassa
 - ”Millainen kompensatiotarve sellaiset lupamääräykset”

● OKA:n ratkaisu (4)

- Vuoden 1987 jälkeen lupapäätöksen mukaisen kalatalousvelvoitteiden kohdalla
 - Ei ole perusteltua olettaa
 - Että velvoitteet pysyisivät sellaisenaan jatkuvasti muuttumattomina
- Ko. kalatalousvelvoitteita
 - Ei ole asetettu asianmukaisesti
 - Eivätkä ne ole sillä tasolla, millä ne voisivat olla
- MMM voi selvittää nykyiset velvoitteet ja arvioida
 - Millaiset velvoitteet olisi Montan sopimuksesta huolimatta asettaa
 - Tai voitaisiin nykyisten käsitysten mukaan asettaa
 - Lupaehtojen tarkistaminen tarvittaessa vireille

Kiitokset kuulijoille – Juutuan joelta